

SPIS TREŚCI

Lp.	Treść	Strona
A.	Wprowadzenie	2
1.	Podstawa prawna opracowania programu	2
2.	Cel	2
3.	Zakres	2
4.	Funkcje	2
B.	Ocena stanu istniejącego	3
1.	Położenie administracyjne, geograficzne i historyczne	3
2.	Zasoby dziedzictwa kulturowego	4
2.1.	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	4
2.2.	Zabytki nieruchome wpisane do ewidencji zabytków	4
2.3.	Obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru zabytków – kapliczki, figury i krzyże przydrożne	4
C.	Plan strategiczny	5
1.	Cele strategiczne	5
2.	Cele operacyjne	6
3.	Działania kierunkowe	6
D.	Wdrażanie	8
	Tabela zadań	8
E.	Monitoring	9
1.	Wskaźniki realizacji zadań	9
2.	Wskaźniki oddziaływania celów	9

A. WPROWADZENIE

1. Podstawa prawna opracowania programu

Podstawą prawną sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) stanowiąca, że burmistrz sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1)

2. Cel

Celem programu jest wzmocnienie opieki nad zabytkami, poprawa stanu zachowania zabytków oraz włączenie zabytków w rozwój gospodarczy i społeczny miasta z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju.

W szczególności program ma na celu:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

3. Zakres

- 1) Program obejmuje obszar miasta Cieszyna.
- 2) Program obejmuje wszystkie zabytki niezależnie od form ochrony, jakimi są objęte, przy czym za zabytek uznaje się „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.
- 3) Program uwzględnia ustalenia zawarte w:
 - a) „Strategii rozwoju miasta Cieszyna do 2015 roku”,
 - b) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Cieszyna,
 - c) Lokalnym Programie Rewitalizacji miasta Cieszyna,

4. Funkcje

Gminny program opieki nad zabytkami jest narzędziem służącym do zarządzania dziedzictwem kulturowym przez koordynowanie współpracy właścicieli obiektów zabytkowych ze służbami wojewódzkiego konserwatora zabytków i władzami samorządowymi. Powinien stworzyć warunki do włączenia zabytków w proces gospodarczego rozwoju miasta, wykorzystując możliwości zawarte w zapisach ustaw szczególnych:

- 1) ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
 - 2) ustawy o finansach publicznych,
- a także wynikających z aktów prawa miejscowego.

Gminny program opieki nad zabytkami ma pełnić funkcję gminnej strategii opieki nad zabytkami realizowanej w okresach czteroletnich za pomocą konkretnych zadań.

B. OCENA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Położenie administracyjne, geograficzne i historyczne

Śląsk Cieszyński znajduje się na południu Województwa śląskiego przy granicy z Republiką Czeską i Republiką Słowacką. Rzeka Olza stanowi granicę między polską i czeską częścią Śląska Cieszyńskiego.

Od wieków Cieszyn jest prężnym ośrodkiem gospodarczym, administracyjnym, oświatowym i kulturalnym. Jest to tętniące życiem przygraniczne miasto o długiej i ciekawej historii. Cieszyn jest ważnym węzłem komunikacyjnym na szlaku drogowym prowadzącym ze Skandynawii i Wybrzeża Bałtyckiego do głównych miast centralnej i południowej Europy. Cieszyn jest typową gminą miejską o powierzchni 28,61 km² i 36.085* mieszkańców.

Cieszyn jest miastem granicznym, będącym polską częścią jednego organizmu miejskiego funkcjonującego w dwóch państwach: Polsce i Czechach. Czeski Cieszyn posiada 26,5* tys. mieszkańców. W ciągu roku granicę przekracza ok. 21,2* mln osób i prawie 4,3* mln pojazdów.

Miasto leży w ciągu drogi krajowej nr 1 prowadzącej z północnej Europy przez Gdańsk i Bielsko – Białą do granicy Państwa (przejście graniczne Cieszyn – Boguszowice) i dalej do południowej Europy.

Ukształtowanie terenu w Cieszynie jest bardzo urozmaicone. Miasto leży w dolinie rzeki Olzy i potoku Bobrówka oraz na sąsiednich wzgórzach. Różnica rzędnych terenu między najniższym i najwyższym punktem sięga 150m.

Obecnie Cieszyn jest stolicą powiatu ziemskiego (ok. 170 tys. mieszkańców), w skład którego wchodzi (oprócz Cieszyna) 11 gmin, w tym 2 miejskie (Wisła, Ustroń), 2 miejsko-wiejskie (Skoczów, Strumięń) i 7 wiejskich (Brenna, Chybie, Dębowiec, Golezów, Hażlach, Istebna, Zembrzydowice).

Cieszyn jest również siedzibą międzygminnych stowarzyszeń, do których należą: Związek Komunalny Gmin Ziemi Cieszyńskiej, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej "Olza", a także Euroregion Tešínské Slézsko - Śląsk Cieszyński. Znaczenie administracyjne Cieszyna dopełniają pozostałe instytucje administracyjne takie jak: Urząd Skarbowy, Sąd Rejonowy, Komenda Powiatowa Policji, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna.

Cieszyn, jako dawna stolica Księstwa Cieszyńskiego, posiada bogatą historię. Legendarne założenie Cieszyna - 810 r. Pierwsza pisana wzmianka o Cieszynie jako grodzie kasztelańskim pochodzi z 1155 r. Miasto uzyskało przywilej lokacyjny w 1217r. W 1290 roku Mieszko I, najstarszy z synów Władysława raciborsko-opolskiego staje się założycielem Księstwa Cieszyńskiego i protoplastą cieszyńskiej linii Piastów. Miasto położone na skrzyżowaniu szlaku solnego i miedzianego staje się prężnym ośrodkiem handlu i rzemiosła, a w II połowie XVI w. także centrum reformacji. Wojna 30 letnia, przejęcie Księstwa przez Habsburgów i restrykcje wyznaniowe oraz klęski żywiołowe powodowały jego stopniowy upadek. Dopiero po pożarze w 1789 roku miasto „wychodzi” poza mury i odzyskuje znaczenie tym razem jako siedziba majoratu habsburskiego zwanego Komorą Cieszyńską. Od połowy XIX w. Cieszyn był ośrodkiem polskiego życia narodowego. Utworzona w 1918 roku Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego objęła władzę deklarując wolę przynależności do Polski. W 1920 roku decyzją Rady Ambasadorów miasto zostało podzielone rzeką Olzą na część lewobrzeżną – Czeski Cieszyn obejmującą dawne przedmieście przyłączone do Czechosłowacji oraz prawobrzeżną – Cieszyn, która pozostała w Polsce.

Miasto Cieszyn do dziś zachowało średniowieczny układ urbanistyczny wraz z zabytkami i pełnymi uroku miejscami.

* dane statystyczne z 31.12.2006

2. Zasoby dziedzictwa kulturowego

2.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Wykaz obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, zlokalizowanych na terenie Cieszyna zawiera 97 obiektów zabytkowych.

2.2. Zabytki nieruchome wpisane do ewidencji zabytków

Obiekty o charakterze zabytkowym, są wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków prowadzonej przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Po przekazaniu przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, danych z Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, dotyczących obiektów zabytkowych na terenie Cieszyna zostaną, zgodnie z ustawą o ochronie zabytków, sporządzone karty adresowe, będące formą ewidencji zabytków prowadzoną przez Gminę.

2.3. Obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru zabytków – kapliczki, figury i krzyże przydrożne

Na terenie Cieszyna istnieją obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru zabytków tj. kapliczki, figury i krzyże przydrożne. Obiekty te zinwentaryzowano przy opracowywaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w postaci wykazu stanowiącego załącznik do studium.

C. PLAN STRATEGICZNY

1. Cele strategiczne

W „Strategii rozwoju miasta Cieszyna do 2015 roku” zapisano następujące cele strategiczne i programy związane z opieką nad zabytkami i włączeniem ich w rozwój gospodarczy i społeczny miasta:

Cel strategiczny III PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI MIASTA I WYPROMOWANIE GO JAKO MIEJSCA, KTÓRE WARTO ODWIEDZIĆ.

Poz.	Numer celu/ program/zadanie	Tekst
1	CEL III/I	Odrestaurowana i właściwie zagospodarowana strefa zabytkowa miasta
2	Program III/I/1	Funkcjonujący system wspierania właścicieli remontujących obiekty zabytkowe
3	Program III/I/2	Opracowany program zagospodarowania zabytkowego centrum miasta
4	III/I/2/1.	Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Śródmieścia (w tym program rewaloryzacji zabytków oraz utworzenie strefy pieszej).
5	III/I/2/2.	Opracowanie i wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Śródmieścia.
6	CEL III/II	Udostępnione dla zwiedzających obiekty zabytkowe i zbiory historyczne
7	Program III/II/1	Zagospodarowane i dostępne dla turystów wzgórze zamkowe
8	III/II/1/1.	Zakończenie prac wykopaliskowych i udostępnienie dla zwiedzających ruin wieży obronnej.
9	Program III/II/2	Ukończony remont muzeum i wyeksponowane zbiory
10	Program III/II/3	Udostępnione zbiory Książnicy Cieszyńskiej
11	III/II/3/1.	Wyposażenie Książnicy Cieszyńskiej w specjalistyczne urządzenia.
12	III/II/3/2.	Utworzenie Cieszyńskiej Biblioteki Wirtualnej ze zbiorów Książnicy Cieszyńskiej

Dotychczasowe działania prowadzone przez Miasto są zgodne z celami ww. strategii. Dotychczas zrealizowano poz. 8, 9, 10 i 12.

2. Cele operacyjne

W związku z zakończeniem w 2004 roku remontu części B i C budynków zamku i przystosowaniem ich do funkcji „Śląskiego Zamku Sztuki i Przedsiębiorczości” celem operacyjnym na najbliższe lata jest zakończenie prac związanych z uporządkowaniem i udostępnianiem dla turystów obiektów Góry Zamkowej i Podzamcza.

W 2005 roku wykonano projekt zagospodarowania terenu Podzamcza (teren skweru św. Melchiora Grodzieckiego i stok Góry Zamkowej od strony ulicy Zamkowej i Bednarskiej). Opracowano również koncepcję zagospodarowania Góry Zamkowej, która ustaliła kierunki dalszych działań mających na celu opiekę nad zabytkami Góry Zamkowej oraz udostępnienie zabytków turystom. Przewiduje się utrzymanie dotychczasowego zagospodarowania Góry Zamkowej jako terenu zieleni miejskiej o charakterze parku romantycznego, w którym obszary zieleni uzupełnione są budowlami (Rotunda, Wieża Piastowska, ruiny wieży ostatecznej obrony, relikty dawnych budowli zamkowych) oraz drobniejszymi artefaktami. Na podstawie w/w koncepcji został opracowany projekt zagospodarowania określający zakres niezbędnych prac rewitalizacyjnych, a także niezbędne projekty budowlane.

Zapisy programu zostaną wprowadzone do opracowywanego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla Śródmieścia, na obszarze którego mieści się większość obiektów objętych rejestrem zabytków.

Lokalny Program Rewitalizacji przewiduje dla obszaru Śródmieścia Cieszyna działania mające na celu poprawę infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Dotyczy to zwłaszcza likwidacji tzw. „niskiej emisji zanieczyszczeń” na obszarze Śródmieścia przez doprowadzenie ciepła z miejskiej sieci ciepłowniczej do budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej. Pozwoli to zwłaszcza na zmniejszenie stopnia zanieczyszczania elewacji budynków zabytkowych i zmniejszenie niszczącego wpływu zanieczyszczeń gazowych na budynki. Również uporządkowanie sieci kanalizacyjnych i oddzielenie kanalizacji sanitarnej od kanalizacji deszczowej pozwoli na zmniejszenie zagrożenia jakie stwarza stara i niewystarczająca kanalizacja dla fundamentów i piwnic zabytkowych budynków.

Opracowana w 2001 roku strategia rozwoju Miasta Cieszyna do 2015 roku przewidywała działania mające na celu wyeksponowanie Cieszyńskich zabytków przez ich podświetlenie. Działania te zakończono do 2004 roku. Obecnie większość zabytkowych obiektów publicznych oraz obiektów sakralnych posiada iluminację eksponującą w nocy walory zabytkowych obiektów. Działania kierunkowe przewidują iluminację obiektów na Górze Zamkowej.

3. Działania kierunkowe

Na lata 2007 do 2010 przewiduje się następujące kierunki działań:

1/ Rewaloryzacja terenu Podzamcza, obejmująca:

- a) budowę kanalizacji deszczowej odwadniającej teren Podzamcza,
- b) budowę instalacji nawadniania zieleńców,
- c) oświetlenie terenu oraz iluminacja budynków z okablowaniem,
- d) remont podjazdu wokół skweru św. M. Grodzieckiego i wykonanie chodników,
- e) rewaloryzację zieleni i elementy małej architektury.

2/ Remont elewacji wschodniej części zamku należącej do Szkoły Muzycznej.

3/ Udostępnienie dla turystów zabytków Góry Zamkowej przez wykonanie prac rewitalizacyjnych, które będą wyspecyfikowane w projekcie zagospodarowania Góry Zamkowej, w tym m.in.:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CIESZYNA LATA 2007-2010

- a) wykonanie drenażu wokół Rotundy i kanalizacji deszczowej odprowadzającej nadmiar wód deszczowych z terenu parku na Górze Zamkowej,
- b) doprowadzenie wody w szczytową część Góry Zamkowej do systemu nawadniania zieleńców oraz do instalacji ppoż.
- c) wykonanie iluminacji ruin wieży ostatecznej obrony i budowli oraz uzupełnienie oświetlenia alejek parkowych na terenie Góry Zamkowej, wykonanie przyłącza elektrycznego w rejon Wieży Piastowskiej do obsługi imprez,
- d) remont i dobudowa odcinka muru w miejscu murów obronnych od strony zachodniej, pomiędzy tarasem widokowym, a wieżą ostatecznej obrony,
- e) zmiana nawierzchni placów i alejek parkowych z asfaltowej na nawierzchnię z kamienia naturalnego ewentualnie elementów betonowych drobnowymiarowych uzupełnionych kamieniem z równoczesnym stworzeniem systemu kanalizacji deszczowej,
- f) wymiana elementów małej architektury.

4/Kontynuowanie wspierania remontów obiektów zabytkowych i wpisanych do ewidencji zabytków przez udzielanie osobom fizycznym nieoprocentowanych pożyczek na prace restauratorskie obiektów zabytkowych oraz zwolnień z podatku od nieruchomości w przypadku remontu elewacji budynku zabytkowego.

5/ Konserwacja miejsc pamięci i obiektów zabytkowych ewidencyjnych lub nie wpisanych do rejestru zabytków (kapliczek, figur i krzyży przydrożnych).

6/ Remonty obiektów zabytkowych administrowanych przez Zakład Budynków Miejskich Sp. z o.o.

Finansowanie działań objętych punktami 1, 3 i 5 z budżetu Miasta w ramach przyznanej na ten cel kwoty ok. 95.000 zł/rok. W ramach realizacji punktu 4 co roku udziela się nieoprocentowanych pożyczek na łączną kwotę 50.000 zł. Remonty określone w pkt. 6 finansowane w ramach budżetu Zakładu Budynków Miejskich w Cieszynie Sp. z o.o. (ZBM).

Przewiduje się możliwość uzyskania dofinansowania zadań związanych z rewaloryzacją parku na Górze Zamkowej i Podzamczu ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013 w ramach priorytetu rozwój turystyki lub z programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe” ogłoszonego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Przewiduje się również wystąpienie o dofinansowanie rewaloryzacji Parku na Górze Zamkowej z programu operacyjnego współpracy transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007 – 2013. Będzie to kontynuacja projektu „Ciesz się Cieszynem – ogród dwóch brzegów”. Uzyskanie takiego dofinansowania może znacznie przyspieszyć prace rewaloryzacyjne na Górze Zamkowej i na Podzamczu.

W publikacjach turystyczno-krajoznawczych wydawanych przez Miasto zawarte są informacje o zabytkach miasta Cieszyna.

Oprócz systemu nieoprocentowanych pożyczek i zwolnień podatkowych właścicieli obiektów zabytkowych przekazywana jest im informacja o możliwości uzyskania dofinansowania remontu zabytków ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przeznaczonych na ten cel.

D. WDRAŻANIE

Tabela zadań

Lp.	Zadanie	Koszt [zł]	Termin realizacji	Uwagi
1.	Wykonanie drenażu w rejonie Rotundy oraz	120.000	2007-2008	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CIESZYNA LATA 2007-2010

	kanalizacji deszczowej wraz z niezbędnymi pracami archeologicznymi			
2.	Remonty elewacji budynków Rynek 4* i Rynek 6*	ok. 135.000	2007	ZBM
3.	Remonty elewacji podwórzowych budynków ul. Głęboka 17* i 19* oraz ul. Nowe Miasto 21*	ok. 185.000	2007	ZBM
4.	Doprowadzenie wody w szczytową część Wzgórza (hydranty i punkty do zraszania trawników] wraz z niezbędnymi pracami archeologicznymi	100.000	2008	
5.	Wykonanie iluminacji ruin wieży ostatecznej obrony i budowli, doprowadzenie sieci energetycznej w pobliżu Wieży Piastowskiej (skrzynka przyłączeniowa do obsługi imprez) oraz uzupełnienie oświetlenia alejek parkowych na terenie Góry Zamkowej,	122.000	2008 -2010	Pod war. uzyskania dofinansowania**
6.	Wykonanie robót w rejonie Podzamcza I etap; wykonanie instalacji nawadniania zieleńców, budowa kanalizacji deszczowej, oświetlenie terenu oraz iluminacja budynków,	495.000	2008	Pod war. uzyskania dofinansowania**
7.	Wykonanie remontów elewacji budynków i remontów dachów następujących budynków: d) elewacje: ul. Limanowskiego 1, Górny Rynek 12, Nowe Miasto 21*, Ratuszowa 3*, Górny Rynek 11*, Górny Rynek 8*, Srebrna 6*, Garncarska 2, Górny Rynek 4, Nowe Miasto 11*, e) dachy: Wyższa Brama 31, Wyższa Brama 29, Wyższa Brama 21, Wyższa Brama 17, Górna 6, Górna 18, Głęboka 48*, Rynek 9*, Srebrna 6*, Mennicza 4.	1.710.000	2008 - 2010	ZBM
8.	Wykonanie robót w rejonie Podzamcza II etap: remont podjazdu, wykonanie chodników, zagospodarowanie elementami małej architektury, rewaloryzacja zieleni	400.000	2009	Pod war. uzyskania dofinansowania**
9.	Zmiana i uzupełnienie nawierzchni placów i alejek parkowych z asfaltowej na nawierzchnię z kamienia naturalnego, ewentualnie elementów betonowych drobnymi uzupełnionych kamieniem, z odwodnieniami, budowa elementów małej architektury.	600.000	2008-2010	Pod war. uzyskania dofinansowania**
10.	Remont i dobudowa odcinka muru w miejscu murów obronnych od strony zachodniej, pomiędzy tarasem widokowym, a wieżą ostatecznej obrony	50.000	2009	Pod war. uzyskania dofinansowania**

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CIESZYNA LATA 2007-2010

11.	Rewaloryzacja zieleni w parku na Górze Zamkowej	170.000	2008-2010	Pod war. uzyskania dofinansowania**
-----	---	---------	-----------	-------------------------------------

*- oznacza budynki wpisane do rejestru zabytków

** - możliwe jest uzyskanie dofinansowania ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub z programów Unii Europejskiej.

E. MONITORING

1. Wskaźniki realizacji zadań

Zakres wykonywanych prac został określony w dokumentacji budowlanej zagospodarowania Góry Zamkowej i Podzamcza. Wskaźnikami wykonania ocenianymi po zakończeniu roku kalendarzowego będzie procent wykonania robót w stosunku do planowanego.

2. Wskaźniki oddziaływania celów

Wskaźnikami oddziaływania celów będą:

a/ wskaźnik wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na udzielanie nieoprotocentowanych pożyczek osobom fizycznym na prace restauratorskie obiektów zabytkowych w procentach,

b/ wskaźnik obrazujący kwotę zwolnień podatkowych z tytułu remontu elewacji obiektów zabytkowych,

c/ wskaźnik obrazujący kwotę wydatków ZBM na remonty fasad i dachów obiektów zabytkowych wymienionych w poz. 7 tabeli zadań.

Sprawozdanie z realizacji „Gminnego programu opieki nad zabytkami” będzie przedstawiane Radzie Miejskiej corocznie, zgodnie z wymaganiami ustawy.

Przewidywane do wykonania roboty mają na celu udostępnienie mieszkańcom Cieszyna i turystom terenu i obiektów Góry Zamkowej oraz przeprowadzenie remontów obiektów zabytkowych, w tym zarządzanych przez ZBM.